

26 sierpnia 2009 roku minie 15 lat od Kongresu Założycielskiego Euroregionu „Tatry” i podpisania Umowy pomiędzy samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o utworzeniu Transgranicznego Związku „Euroregion Tatry”. Piętnaście lat działalności Euroregionu „Tatry” przyniosło wiele istotnych wydarzeń i dokonań. W zmieniającej się rzeczywistości i trwającym procesie pogłębiania się integracji europejskiej, który zaowocował wejściem Polski i Słowacji do Unii Europejskiej oraz otwarciem granic zgodnie z postanowieniami układu z Schengen Euroregion „Tatry” stał się inicjatorem i propagatorem wielu działań jednoczących mieszkańców pogranicza polsko-słowackiego w dążeniu do wspólnych celów.

Dodatnie saldo, pytania o przyszłość

Niewątpliwie powstanie i działalność Euroregionu „Tatry” wywarły duży wpływ na zbliżenie obu narodów, zwłaszcza w obszarze wspólnego pogranicza. W czasie minionych 15 lat dzięki dofinansowaniu z Programu Współpracy Przegranicznej Phare Polska-Słowacja oraz Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Polska – Republika Słowacka 2004-2006 realizacji doczekało się wiele inwestycji, które swymi uchwałami zainicjowały Kongres i Rada Euroregionu „Tatry”, m.in. Most Wyszehradzki na przejściu granicznym Leluchów-Čirč, kładka na Dunajcu łącząca Czerwony Klasztor i Sromowce Niżne, modernizacja dróg Moszczenica-Konieczna, Zakopane-Chochołów-granica państwa, Niedzica-Zamek-granica państwa, Leluchów-Dubne-Wojkowa, system oczyszczalni ścieków w ramach projektu Czysta rzeka Poprad, oczyszczalnie ścieków w dolinie Polhoranki, w Wysowej Zdroju, Lipnicy Wielkiej i Lipnicy Małej, kanalizacja w Żegiestowie.

W 2003 roku dzięki dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Małych Projektów Infrastrukturalnych Programu Phare CBC 2000 oraz Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Małopolskiego Związek Euroregion „Tatry” utworzył w Nowym Targu Ośrodek Współpracy Polsko-Słowackiej. Bliźniaczy Dom Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku powstał w 2007 roku w ramach zrealizowanego przez Zróżniczenie Region „Tatry” projektu współfinansowanego z Funduszu Małych Projektów Infrastrukturalnych Phare CBC 2003. Ośrodki te stanowią bazę materialną do szerokiej działalności, czego efektem są realizowane co roku coraz liczniejsze i różnorodne przedsięwzięcia.

Szczególnymi wydarzeniami w historii Euroregionu „Tatry” były dwie prezydenckie wizyty. W dniu 19 listopada 2004 roku Ośrodek Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Tar-

gu odwiedził prezydent Republiki Słowackiej Ivan Gašparovič, natomiast 3 grudnia 2007 roku w Domu Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku gościliśmy prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego i Republiki Słowackiej Ivana Gašparoviča. Obaj prezydenci wyrazili swoje uznanie dla dużej roli Euroregionu „Tatry” w rozwoju współpracy polsko-słowackiej.

Dziedzictwo kulturowe, bogactwo przyrody i krajobrazu, w końcu podobieństwo języka i stylu życia w naturalny sposób zbliżają mieszkańców pogranicza polsko-słowackiego, dlatego myśl: „Łączą nas Tatry” stała się motywem przewodnim wspólnych projektów realizowanych od kilkunastu lat przez Euroregion „Tatry”, takich jak Dni kultury słowackiej w Polsce, Dni kultury polskiej na Słowacji, Festyn Góralski Euroregion bez granic, Polsko-Słowackie Forum Gospodarcze, liczne wystawy, publikacje, konferencje, koncerty, spotkania, zawody sportowe. Stawiając sobie za cel zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego pogranicza ukształtowane przez przenikające się na tych ziemiach wzajemne wpływy wielu narodów i kultur: polskiej, słowackiej, węgierskiej, niemieckiej, żydowskiej, łemkowskiej i romskiej Euroregion „Tatry” zrealizował w latach 2006-2007 w ramach Programu INTERREG IIIA projekt pt. Spotkanie siedmiu kultur pogranicza polsko-słowackiego „Od Ladislava Mednyánszkeho do Jana Kantego Pawluškievicza”, który jest kontynuowany w latach 2009-2010 dzięki dofinansowaniu z Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2007-2013.

Wielką rolę w budowaniu współpracy transgranicznej pomiędzy społecznościami pograni-

cza polsko-słowackiego odegrała realizacja małych projektów pod hasłem „ludzie dla ludzi”. Od 1998 roku, najpierw w ramach przedakcesyjnego Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Słowacja, później Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA PL-SK 2004-2006, a obecnie Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2007-2013 biuro Euroregionu „Tatry” w Nowym Targu zarządza małymi, transgranicznymi projektami z dziedziny wymiany kulturalnej, sportu i turystyki, ochrony środowiska, rozwoju demokracji lokalnej, których beneficjentami są samorządy lokalne, instytucje kultury i oświaty oraz organizacje pozarządowe. Dotychczas w ramach tych programów zrealizowano 131 małych projektów dofinansowanych ze środków unijnych na łączną kwotę ponad 915.000 EUR. Uaktywniły one mieszkańców nawet najmniejszych miejscowości pogranicza, angażowały dzieci, młodzież i dorosłych, sprzyjały wspólnym inicjatywom i wymianie doświadczeń. Zrealizowane mikroprojekty przyczyniły się do społeczno-ekonomicznego rozwoju obszaru pogranicza polsko-słowackiego, zwiększenia liczby i rodzaju organizacji zaangażowanych w transgraniczną współpracę, budowania fundamentów dla integracji regionu poprzez nawiązywanie kontaktów personalnych i instytucjonalnych.

Wiele z tych przedsięwzięć stworzyło podstawy dla kolejnych, wspólnych projektów. Beneficjenci zdobyli także wiedzę i umiejętności niezbędne do przygotowywania wniosków aplikacyjnych oraz realizacji i rozliczania projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

W dniu 20 grudnia 2007 roku Komisja Europejska zatwierdziła Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, w którym na dofinansowanie transgranicznych projektów przeznaczono z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ponad 157 milionów euro. Program ten umożliwi realizację na polsko-słowackim pograniczu szeregu przedsięwzięć inwestycyjnych, jak również tzw. „miękkich” projektów, w tym realizację funduszu mikroprojektów, na którego dofinansowanie alokowano kwotę 26.759.319,71 EUR, z czego dla Euroregionu „Tatry” 4.849.236,57 EUR.

Poniekąd symbolicznie zatwierdzenie tego dokumentu programowe zbiegło się z datą wejścia Polski i Słowacji do strefy Schengen. Ten historyczny moment, kiedy granica przestała być barierą administracyjną polscy i słowaccy górale powitali w oryginalny sposób. Na przejściach granicznych Łysa Polana - Jaworzyna, Chyżne - Trstena, Chochołów - Sucha Hora, Niedzica - Łysa nad Dunajcem, Piwniczna

- Mniszek nad Popradem, Leluchów - Čirč w obecności władz lokalnych i regionalnych oraz tysięcy mieszkańców i turystów przecięto szlabany graniczne. Zapłonęły symboliczne watry, a na niebie rozbłysły fajerwerki. Natomiast 21 grudnia rano w Sromowcach Niżnych i Czerwonym Klasztorze odbyło się uroczyste posiedzenie Rady Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”, na którym przyjęto Deklarację z okazji wejścia Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej do strefy Schengen. Osądźcie Państwo sami, jak na tle tych wydarzeń brzmi wypowiedź jednego z posłów, który w 1994 roku interpelował w Sejmie, że utworzenie Euroregionu „Tatry” zagraża suwerenności Polski.

Od otwarcia granic nie upłynęły jeszcze dwa lata, a XV Kongres Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”, który obradował w dniu 17.04.2009 roku w Muszynie przyjął Deklarację dotyczącą utworzenia pierwszego na granicy polsko-słowackiej Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej. Będzie ono stanowić kolejny, wyższy poziom współpracy transgranicznej opartej na kryterium jednorodności, niskiej formalizacji granicy państwowej oraz instytucjonalizacji struktur współpracy jako podmiotu prawa międzynarodowego. Stawia to przed nami nowe wyzwania, w których musimy okre-

ślić jedną siedzibę ugrupowania, wspólny budżet, jedną walutę i jedne prawne zasady funkcjonowania. Wydaje się, że społeczności lokalne po jednej i po drugiej stronie Tatr stoją przed wielką szansą, aby poprzez Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej w następnej perspektywie 2014-2020 bezpośrednio zarządzać funduszami unijnymi przeznaczonymi na polsko-słowacką współpracę terytorialną.

Antoni Nowak
Dyrektor Biura Związku Euroregion „Tatry”
w Nowym Targu

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej oraz budżetu państwa w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

